

Kraków, 19 czerwca 2024 r.

Polski Alarm Smogowy
ul. Felicjanek 10/6, 31-104 Kraków
polskialarmsmogowy@gmail.com
tel. 731-764-909

Premier Rzeczypospolitej Polskiej
Donald Tusk

Minister Klimatu i Środowiska
Paulina Hennig-Kloska

Apel o ograniczenie sprzedaży zanieczyszczonego węgla i ochronę zdrowia mieszkańców i mieszkanek Polski

Szanowny Panie Premierze, Szanowna Pani Minister

Jako organizacje zajmujące się poprawą jakości powietrza w Polsce apelujemy do rządu o przyjęcie odpowiednio ambitnych norm jakości węgla, które będą chronić zdrowie mieszkańców i mieszkanek Polski i wyeliminują sprzedaż do gospodarstw domowych silnie zanieczyszczonego surowca. Jest to działanie niezbędne dla zapewnienia dalszej poprawy jakości powietrza w Polsce. Obecnie obowiązujące normy tego nie gwarantują.

Pomimo spadku zużycia węgla w gospodarstwach domowych w ostatnich latach, ponad 2 miliony domów jednorodzinnych wciąż używa tego paliwa do ogrzewania¹. Niestety **do gospodarstw domowych wciąż trafia silnie zanieczyszczony węgiel o bardzo wysokiej zawartości siarki, popiołu czy wilgoci**. Tego typu surowiec nie powinien być spalany w gospodarstwach domowych, ponieważ używane w nich kotły czy piece nie są wyposażone w zaawansowane instalacje oczyszczania spalin. Im gorszej jakości węgiel, tym więcej zanieczyszczeń powietrza (pyły, związki siarki, rakotwórczy i mutagenny benzo[a]piren) emitowanych jest do powietrza przy jego spalaniu.

Na posiedzeniu sejmowej podkomisji ds. sprawiedliwej transformacji w dn. 11 czerwca br. **Ministerka Przemysłu Marzena Czarnecka sama przyznała, że węgiel wydobywany w Polsce jest „fatalnej jakości”, nazywając go wręcz „odpadem”²**. Ze względu na wciąż dużą skalę wykorzystania węgla w gospodarstwach domowych, eliminacja zanieczyszczonego surowca z tej części rynku jest koniecznym działaniem, które poprawi jakość powietrza w naszym kraju. Obecne normy nie zapewniają węgla dla kotłów klasowych, które były finansowane z pieniędzy publicznych, co podważa założenia redukcji emisji wynikające z uchwał antysmogowych oraz programów ochrony powietrza.

Każdego roku z powodu zanieczyszczenia powietrza w Polsce przedwcześnie umiera około 47 300 osób³. Główną przyczyną jest właśnie spalanie węgla i innych paliw stałych w przestarzałych kotłach i piecach emitujących duże ilości zanieczyszczeń, zwanych potocznie „kopciuchami”. Skutki oddychania

1. Badania ilościowe Instytutu Ekonomii Środowiska na 1000 domów jednorodzinnych, 2023

2. <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/PosKomZrealizowane.xsp?komisja=SUE02S#5>

3. <https://www.eea.europa.eu/themes/air/country-fact-sheets/2023-country-fact-sheets/poland-air-pollution-country>

zanieczyszczonym powietrzem to nie tylko zgony, ale również znacząco zwiększone ryzyko wystąpienia szeregu poważnych schorzeń, takich jak: udar mózgu, zawał serca, arytmia, wysokie ciśnienie, Alzheimer, nowotwory, astma i inne choroby płuc. Polska znajduje się wśród krajów o najbardziej zanieczyszczonym powietrzu w Unii Europejskiej⁴ – a spalanie węgla i innych paliw stałych w gospodarstwach domowych jest główną przyczyną tego problemu⁵.

Pomimo pewnego spadku stężeń pyłów zawieszonych, jaki wystąpił w ostatnich latach w Polsce wciąż nie osiągnięto ani poziomów rekomendowanych przez WHO, ani dyrektywę AAQD. Przyjęcie nowych, bardziej wymagających norm jakości węgla daje taką możliwość.

Obecnie w Polsce rocznie zużywanych jest około 45 mln ton węgla kamiennego energetycznego, z czego jedynie 6 mln ton w sektorze gospodarstw domowych⁶. Połowa tego węgla dostarczana jest przez polskie kopalnie, a druga jest importowana, głównie z Kazachstanu, Kolumbii czy RPA, a wcześniej z Rosji. **Wprowadzenie norm nie będzie więc znacząco ograniczać produkcji polskich kopalń,** gdyż większość węgla wydobywanego w Polsce sprzedawana jest do elektrowni, elektrociepłowni i zakładów przemysłowych. Normy jakości węgla będą obowiązywać również na węgiel importowany, zapewniając niższy rachunek za import paliw kopalnych oraz, że nie będzie sprowadzany surowiec niskiej jakości.

Po dwóch latach hossy na rynku węgla kamiennego w Polsce, krajowe kopalnie mają z czego sfinansować wymagane inwestycje w instalacje przerabiania i uzdatniania węgla. Szacowany przez Instrat wynik finansowy spółek górniczych objętych pomocą publiczną (PGG, EKWi Węglkokoks Kraj) wynosił w latach 2020-2023 nawet 10 mld zł (EBIDTA)⁷. Trudno o korzystniejszy moment na wprowadzenie lepszych norm sprzedawanego surowca do gospodarstw domowych.

Poprawa jakości powietrza jest jednym z priorytetów Umowy Koalicyjnej. Apelujemy do Rządu o wywiązanie się z tej obietnicy. Wprowadzenie nowych norm jakości węgla to kluczowe działanie dla poprawy jakości powietrza w Polsce. Wylimitowanie zanieczyszczonego węgla ze sprzedaży do gospodarstw domowych musi jednak nastąpić jak najszybciej, a nie za kilka lat.

Propozycja nowych norm jakości węgla przygotowana przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska i poddana konsultacjom daje nadzieję, że ta poprawa nastąpi⁸. Propozycja ta uzyskała znaczące poparcie w trakcie konsultacji społecznych. Z dużym niepokojem przyjmujemy jednak plany osłabiania tej propozycji pod naciskiem branży górniczej. Państwo musi pomóc regionom górniczym w sprawiedliwej transformacji i pracownikom sektora, a nie kopalniom.

Apelujemy do Rządu o nadanie najwyższego priorytetu zdrowiu mieszkańców i mieszkańek Polski oraz jak najszybsze przyjęcie norm jakości węgla w pierwotnej formie, co pozwoli stopniowo wycofać ze sprzedaży do gospodarstw domowych najbardziej zanieczyszczony węgiel.

Polski Alarm Smogowy, Rodzice dla Klimatu, HEAL Polska, Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi, Fundacja Instrat, Fundacja Frank Bold, Fundacja Europejskie Centrum Czystego Powietrza, Stowarzyszenie BoMiasto, Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA, Zielony Instytut, Clean Air Fund

4. <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/air-quality-statistics>

5. Dane Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami

6. <https://instrat.pl/komisja-normy-jakosci-wegla/>

7. <https://instrat.pl/gornictwo-w-potrzebie/>

8. <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12384557/katalog/13055724#13055724>